

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Реферат
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістр з фінансів, банківської справи та
страхування
зі спеціальності: 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за освітньою програмою: Управління діяльністю банків на фінансовому
ринку

на тему: «**Управління забезпеченням банківських позичок**»

Виконавець:

студент 63К групи факультету
Фінанси, банківська справа та
страхування

Колосовський Іван Миколайович
(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Коваленко Вікторія Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

В умовах ринкової економіки банківська діяльність на всіх її етапах супроводжується ризиками, вони притаманні практично всім банківським операціям. Адже банк, вступаючи в кредитні правовідносини, наражається на ризик неповернення своїх кредитних коштів своїми позичальниками.

Актуальність розгляду зазначеної проблеми полягає в тому, що надійність забезпечення безпосередньо впливає на ефективність банківської системи в цілому, тобто на кредитну політику банку та прибутковість банківських установ.

В зв'язку з цим виникнення безнадійної заборгованості в багатьох випадках безпосередньо пов'язане з помилками при використанні різних форм забезпечення зобов'язань.

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що подальший розвиток кредитних відносин пов'язаний і залежить від розвитку способів забезпечення виконання кредитних зобов'язань, ефективність застосування яких, у свою чергу впливає на рентабельність банківської установи, дає банку можливість зміцнити свою незалежність і тим самим зменшити кредитний ризик.

Дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених присвячених питанню форм забезпечення банківських кредитів знайшли відображення у працях І.А. Бланка, Д. Гриджули, А.Т. Ковальчука, Д.І. Мейера, М.В. Тітенкової, Г.Ф. Шершеневича, Г. Белоглазова, Д. Гриджука, А. Мороза, М. Кабушкіна, Н. Костюченка, Л. Кузнецової, В. Лагутіна, О. Лаврушина; питання оцінки вартості майна для цілей кредитування отримали висвітлення в роботах представників вітчизняної та зарубіжної науки М. Брагінського, У. Владічіна, Грибовського, А. Грязнова, В. Криворотова, Г. Мікеріна, А. Мишанова, І. Подколзина, В. Рослова, М. Федотової, Д. Фоміна, О. Щербакової.

У процесі роботи над темою вивчені роботи з визначення заставної вартості, заставного дисконту та управління ризиком забезпечення банківських позичок В. Галасюка, В. Міщенко, О. Кореневої, Я. Маркуса, Д. Мінімуліна, Т. Сірош, Є. Яскевича та багатьох інших. Однак дане питання потребує подальшого наукового дослідження.

Метою дослідження даної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення форм і методів управління забезпечення банківських позичок, розвиток науково-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління забезпеченням банківських позичок з урахуванням ризиків, що притаманні процесу супроводження заставного портфеля банків, в умовах значної невизначеності функціонування банків.

При цьому реалізація цієї мети потребує вирішення конкретних завдань:

- теоретичне обґрунтування та актуальність застосування форм забезпечення погашення позики, економічна сутність, зміст та основні принципи забезпечення банківських позичок;

- організаційно-функціональні аспекти забезпечення виконання позичкових зобов'язань та їх класифікація

- вивчення чинної нормативно-правової бази з питань забезпечення кредитних зобов'язань, характеристика міжнародних, національних стандартів оцінки та управління забезпеченням банківських позичок;

- удосконалення науково-методичних підходів до розрахунку заставної вартості та забезпеченості банківської позички;

- пропозиція, що до вдосконалення якості оцінки за допомогою використання системної кластеризації об'єктів оцінки, визначення напрямків удосконалення використання форм забезпечення банківських позик

Об'єктом дослідження виступає процес управління забезпеченням банківських позичок.

Предметом дослідження даної роботи є управління забезпеченням банківських позичок, економічні відносини, які виникають у процесі управління забезпеченням банківських позичок. Сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо управління забезпеченням банківських позичок з урахуванням принципів сучасної концепції кредитного ризик-менеджменту.

Для розкриття змісту предмету даної роботи використовувались наступні методи дослідження: нормативний аналіз регулятивного капіталу ПАТ АБ «Південний», методи емпіричних досліджень, кластеризації та дисперсійний аналіз при розробці методів вдосконалення якості оцінки об'єктів застави, тобто використовувались статистичні дані, аналіз документів, реальні спостереження.

Інформаційною базою дослідження є Закони України, Постанови Верховної Ради та Національним банком України, Цивільний кодекс, нормативні документи міністерств та відомств. Використовуються статистичні матеріали, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів.

Публікації та апробація результатів дослідження. Оpubліковано тези на тему «Заставний депозит як найліквідніша та зручна форма позики за кредитом» в IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених "Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами", де розглянуто питання про переваги застосування кредиту під заставу депозиту для бізнесу, а також проаналізовано на прикладі ПАТ АБ «Південний» ставки по депозиту «Заставний» охарактеризовано загальні особливості про заставу грошових коштів та пов'язані з цим ризики.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи наведено теоретичні основи управління забезпеченням банківських позичок. Забезпечення позики має важливе значення в кредитних операціях банку, оскільки в кінцевому підсумку це забезпечує прибуток банку. Крім того, забезпечення позики позичальником необхідно для гарантії збереження банківських активів. Останні майже повністю складаються з позичкових коштів (вкладів клієнтів).

Мета забезпечення повернення позики полягає в тому, щоб отримати деякі права поверх основних прав за контрактом у випадку порушення позову проти клієнта, якщо не дотримуються умови погашення позики. Забезпечення приймається, якщо банк вважає, що особисті зобов'язання клієнта по виплаті позики недостатні для її повного погашення. В цьому випадку повинні застосовуватися загальні принципи надання кредиту.

Крім того, ймовірність виникнення кредитних втрат визначається рівнем кредитної якості позичальника. Тому в разі виникнення неспроможності позичальника повернути позику з об'єктивних чи суб'єктивних причин великого значення для зменшення рівня втрат банку набуває фактор забезпечення.

В другому розділі проведено аналіз заставної політики ПАТ АБ «Південний», встановлено, що заставний ризик є частиною ризику забезпечення кредиту, який хоч і не є самостійним видом ризику і розглядається тільки при настанні ризику непогашення кредиту, тим не менш, є важливим показником при розгляді питання про видачу кредиту. Заставний ризик виникає в процесі реалізації предмета застави, коли отриманих коштів недостатньо для покриття зобов'язань по виданим кредитам. У свою чергу заставний ризик структурно ділиться на ризик знецінення застави (зміна ринкової вартості, пов'язаної з фізичним і

моральним зносом); ризик часткової або повної втрати застави (фізичне псування або втрата); ризик неліквідності застави (неможливість реалізації).

Аналізуючи діяльність ПАТ АБ «Південний» зроблено висновок, що Банк відрізняється достатньо стійким фінансовим положенням на українському банківському секторі. Він відрізняється також достатньо успішними фінансовими результатами і структурованим кредитним та заставним портфелем. Найбільшу питому вагу у кредитному портфелі банку займають кредити юридичним особам. Це говорить про те що робота Банку в основному направлена на обслуговування юридичних осіб, в більшості - корпоративних клієнтів. Доля твердого забезпечення складає близько 35% у загальній структурі заставного портфеля. А найбільш поширена форма твердого забезпечення це інше нерухоме майно (нежитловий фонд), яке включає комерційну нерухомість (офіси, магазини, виробничо-складські та адміністративні приміщення і т.д.) у загальній структурі заставного портфеля. Найбільш використовувана така форма забезпечення як гарантії та поруки клієнтів, близько 70%. Дана форма забезпечення в основному служить додатковою заставою, яка додається до більш твердої застави (в нашому випадку нерухоме майно).

Ліквідне та достатнє забезпечення відіграє велику роль при наданні кредиту позичальнику, з одного боку банк не формує резерви та отримує гарантію повернення кредиту та відсотків за рахунок застави в разі непогашення кредиту, з другого боку позичальник отримує кредит на більш вигідних умовах за рахунок надання в забезпечення високоліквідної застави.

Для забезпечення надійної діяльності банків необхідне вдосконалення страхування застави шляхом поєднання системи кредитування зі страховими послугами.

У третьому розділі «Удосконалення методів та інструментів в управлінні забезпечення банківських позичок» відзначено, щоб досягти того рівня, що існує в країнах з розвиненою ринковою економікою, потрібно не тільки багато часу але й зусиль законодавчої та виконавчої влад, які б, з

урахуванням економічної кон'юнктури, що склалася на даний час в країні, постійно вишукували шляхи для її покращення. Покращення в даному випадку передбачає створення більш сприятливих умов для функціонування банків, спрямованих передусім для більшої доступності кредитів для потенційних позичальників.

Із проведеного дослідження можна зробити висновок, що для удосконалення практики кредитних взаємовідносин з клієнтами в умовах підвищеного кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів банку необхідно:

- розробити законодавчу базу по захисту прав кредиторів;
- провести коригування діючого законодавства з огляду на практику вирішення судами спорів, пов'язаних із застосуванням закону України "Про заставу";
- з метою захисту майнових прав кредитора внести в Кримінальний Кодекс положення про відповідальність Заставодавця за несанкціоновану реалізацію заставленого майна;
- прискорити створення централізованої міжбанківської системи оперативного отримання інформації щодо недобросовісних позичальників, поручителів, заставодавців;
- особливу увагу приділяти етапу перевірки Заставодавця та майна, що передається в заставу, перед наданням кредиту;
- здійснювати в процесі кредитування постійний аналіз господарсько-фінансової діяльності позичальників, гарантів і поручителів з позицій можливості виконання ними своїх зобов'язань перед банком з врахуванням динаміки їх показників;
- проводити обов'язкове страхування переданого в заставу майна на користь Заставодержателя тільки в надійних страхових компаніях;
- здійснювати в процесі кредитування постійний контроль за збереженням застави, її станом і ліквідністю, вимагати від позичальників.

Дослідження ринку - це головний параметр в звіті про оцінку. Відмовитися від нього або пропустити частково взагалі неможливо. Будь-який експерт-оцінювач в стані провести цю процедуру і описати отримані дані про ринок, і використовувати їх в якості фундаменту свого звіту про оцінку.

Пропонуємо ряд рекомендацій стосовно застосування на практиці системної кластиризації об'єктів оцінки, за допомогою програми *statistica*, що дозволить мінімізувати ризики забезпечення та оптимізувати заставні операції.

Мінімізації ризиків забезпечення та вдосконалення управління ними можуть реально сприяти:

- розробка/адаптація статистичних програм для використання в оцінці заставних операцій;
- проведення відео уроків з застосування на практиці кластерного аналізу;
- накопичення власної бази інформації стану ринку.

Проведені дослідження можуть стати не просто корисним інструментом в роботі експерта, а й служити базою як для розрахунків оцінки, так і для повного розуміння і опису об'єкта оцінки.

ВИСНОВКИ

В ході проведення дослідження теоретичних та практичних засад управління заставною діяльністю банківськими установами, були виявлені суть забезпечення, його принципи, визначення структури заставного портфеля. Також розглядалась роль заставної діяльності серед інших банківських операцій, виявлено, що забезпечення позики має важливе значення в кредитних операціях банку, оскільки в кінцевому підсумку це забезпечує прибуток банку. Досліджено застосування системної кластиризації об'єктів оцінки, на практиці. Визначено що мета забезпечення повернення позики полягає в тому, щоб отримати деякі права поверх основних прав за контрактом у випадку порушення позову проти клієнта, якщо не дотримуються умови погашення позики. Забезпечення приймається, якщо банк вважає, що особисті зобов'язання клієнта по виплаті позики недостатні для її повного погашення. В цьому випадку повинні застосовуватися загальні принципи надання кредиту.

Інститут застави в сфері кредитування займає одну з найважливіших ланок при видачі кредиту, повністю впливає на умови кредитування та відображає стан економіки в т.ч.:

1) ліквідність і стан запропонованого в заставу майна, яке належить суб'єктам господарювання (свідчить про фізичний та моральний стан майна в цілому по державі); платоспроможність та здатність запроваджувати нові технології за рахунок кредиту, здійснювати інвестиції;

2) уникнення ризиків при кредитуванні, що впливає на надійність та рентабельність банківської системи в цілому.

Застава відноситься до одного із принципів кредитування «принцип забезпеченості кредиту», і тому являє собою одну з головних умов при видачі кредитів.

Ліквідне та достатнє забезпечення відіграє велику роль при наданні кредиту позичальнику, з одного боку банк не формує резерви та отримує

гарантію повернення кредиту та відсотків за рахунок застави в разі непогашення кредиту, з другого боку позичальник отримує кредит на більш вигідних умовах за рахунок надання в забезпечення високоліквідної застави. Однією з причин виникнення проблемних кредитів є помилки в оцінці забезпеченості позики. Тому при укладанні кредитних договорів слід ретельно ставитись до вивчення запропонованої застави, шукати компромісний варіант, але погоджуватись виключно на застосування такого виду застави, який у конкретній ситуації є найбільш надійним.

Виникнення безнадійної заборгованості в багатьох випадках пов'язане з помилками при використанні різних видів застав. При взятті в забезпечення застави, банки повинні враховувати подвійний розмір майна, що надається в заставу та можливість швидко та в повному обсязі реалізувати заставлене майно через відповідні періоди. При наданні в забезпечення застави банки повинні враховувати специфіку кожного виду та реально оцінювати можливість відчуження позичальником заставленого майна, звернення стягнення на дане майно та його реалізацію банком. У кінцевому підсумку банку потрібно передбачити наперед всі варіанти можливих проблем, які можуть виникнути в майбутньому. Розглядати запропоновану заставу, як достатню, ліквідну та правову тільки після ретельного її вивчення економічними, юридичними підрозділами, підрозділами безпеки та оцінювачами майна. Все це є ще однією з причин, що обґрунтовує доцільність поглибленого теоретичного й практичного опрацювання всіх аспектів цієї проблематики.

На прикладі ПАТ АБ «Південний» був проаналізований заставний портфель, як головна складова заставної діяльності та кредитний портфель, як головна складова кредитно діяльності банківської установи, оцінені ризики заставної і кредитної діяльності банку. Аналізуючи діяльність ПАТ АБ «Південний» ми можемо зробити висновок, що Банк відрізняється достатньо стійким фінансовим положенням на українському банківському секторі. Він відрізняється також достатньо успішними фінансовими

результатами і структурованим кредитним та заставним портфелями. Найбільшу питому вагу у кредитному портфелі банку займають кредити юридичним особам. Це говорить про те що робота Банку в основному направлена на обслуговування юридичних осіб, в більшості - корпоративних клієнтів. Доля твердого забезпечення складає близько 35% у загальній структурі заставного портфеля. А найбільш поширена форма твердого забезпечення це інше нерухоме майно (нежитловий фонд), яке включає комерційну нерухомість (офіси, магазини, виробничо-складські та адміністративні приміщення і т.д.) у загальній структурі заставного портфеля. Найбільш використовувана така форма забезпечення як гарантії та поруки клієнтів – 70%. Дана форма забезпечення в основному служить додатковою заставою, яка додається до більш твердої застави (в нашому випадку нерухоме майно).

Із проведеного дослідження можна зробити висновок, що для удосконалення практики кредитних взаємовідносин з клієнтами в умовах підвищеного кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів банку необхідно:

- розробити законодавчу базу по захисту прав кредиторів;
- провести коригування діючого законодавства з огляду на практику вирішення судами спорів, пов'язаних із застосуванням закону України "Про заставу";
- з метою захисту майнових прав кредитора внести в Кримінальний Кодекс положення про відповідальність Заставаодавця за несанкціоновану реалізацію заставленого майна;
- прискорити створення централізованої міжбанківської системи оперативного отримання інформації щодо недобросовісних позичальників, поручителів, заставаодавців;
- особливу увагу приділяти етапу перевірки Заставаодавця та майна, що передається в заставу, перед наданням кредиту, процедуру проводити строго

у відповідності з нормативними документами Акціонерного банку «Південний»;

- здійснювати в процесі кредитування постійний аналіз господарсько-фінансової діяльності позичальників, гарантів і поручителів з позицій можливості виконання ними своїх зобов'язань перед банком з врахуванням динаміки їх показників;

- зменшити частку в структурі забезпечення ПАТ АБ «Південний» таких видів застави, як товари в обороті та переробці, вантажні автомобілі та обладнання;

- проводити обов'язкове страхування переданого в заставу майна на користь Заставодержателя тільки в надійних страхових компаніях;

- здійснювати в процесі кредитування постійний контроль за збереженням застави, її станом і ліквідністю, вимагати від позичальників.

Усе вищевикладене дає підстави стверджувати, що подальший розвиток кредитних відносин пов'язаний і залежить від розвитку інституту застави та інших способів забезпечення виконання кредитних зобов'язань, ефективність застосування яких, у свою чергу, безпосередньо впливає на рентабельність, надійність та стабільність банківської системи в цілому.